نگاه هفته

رکوردشکنی ۷ساله واردات مشتریان آسیایی نفت ایران

سعیده شفیعی
پژوهشگر اقتصادی

● در هفته گذشته کاهش سطح ذخیره‌سازی نفت در پی آغاز فصل گرما و افزایش تقاضا، سبب افزایش قیمت‌های جهانی نفت شد. همچنین بیانیه وزیر انرژی روسیه و وزیر نفت ایران، مبنی بر تمدید توافق کاهش تولید نیز یکی دیگر از عوامل افزایش قیمت‌ها عنوان شده است. در حوالی ظهر روز جمعه هفتم آوریل (۱۸ فروردین)، در پی حمله موشکی آمریکا به سوریه، قیمت نفت برنت از مرز ۵۶ دلار عبور کرد؛ اما ساعاتی پس از آن به مرز ۵۵ دلار در هر بشکه رسید که نسبت به هفته گذشته، بیش از سه دلار رشد نشان می‌دهد.

۳ شاخص اصلی قیمت نفت

قیمت نفت «برنت دریای شمال» (Brent) در اواسط روز جمعه هفتم آوریل، ۵۵دلارو ۴۴ سنت معامله شد که نسبت به پایان هفته قبل، سه‌دلارو دو سنت رشد نشان می‌دهد. شاخص «نفت وست‌تگزاس‌اینترمدیت» (WTI) نیز در همین زمان ۵۲دلارو ۳۰ سنت معامله شد که نسبت به پایان هفته قبل، حدود دو دلار افزایش یافته است.

همچنین بنا به گزارش دبیرخانه اوپک، قیمت سبد نفتی این سازمان (OPEC Reference Basket Price) در روز پنجشنبه ششم آوریل به ۵۱دلارو ۸۲ سنت رسید که نسبت به روز مشابه هفته قبل، دودلارو ۳۲ سنت رشد را نشان می‌دهد.

رکوردشکنی واردات نفت آسیا از ایران از سال ۲۰۱۰

یک سال پس از اجرائی‌شدن برجام و رشد تولید و صادرات نفت ایران، واردات نفت چهار مشتری عمده آسیایی نفت ایران به بیشترین میزان خود در هفت سال اخیر رسیده است. بر اساس آمار دولتی ارائه‌شده از سوی این کشورها و همچنین اطلاعات رهگیری خطوط کشتی‌رانی، در ماه فوریه سال‌جاری میلادی واردات نفت چهار مشتری آسیایی نفت ایران در مقایسه با ماه مشابه سال گذشته، ۵۸ درصد افزایش یافته است. براین‌اساس، چهار کشور چین، هند، ژاپن و کره‌جنوبی در ماه فوریه سال‌جاری میلادی در مجموع روزانه بیش از دو میلیون بشکه از ایران نفت وارد کرده‌اند.

آمار آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) نشان می‌دهد این میزان واردات نفت چهار کشور آسیایی از ایران، بالاترین میزان از سال ۲۰۱۰ تاکنون بوده است.

احتمال بازگشت سهم ایران از توسعه میدان گازی رام

وزارت خزانه‌داری آمریکا به شرکت انگلیسی بریتیش پترولیوم (BP) و شرکت ملی نفت ایران در راستای فعالیت مشترک در میدان گازی «رام» در دریای شمال مجوز داد. به گزارش خبرگزاری رویترز به نقل از فارس، قرارداد اکتشاف این میدان در سال ۱۹۷۳ منعقد شده است؛ اما به دلیل مسائل پیچیده فنی، استخراج آن از سال ۲۰۰۶ آغاز شد. با برقراری تحریم‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۲، دولت انگلستان این میدان را تحت یک طرح مدیریت موقت قرار داد و سهم درآمد ایران در حسابی جداگانه بلوکه شد. به نظر می‌رسد پس از مذاکرات متعدد مسئولان وزارت نفت با مقامات انگلیسی پس از اجرائی‌شدن برجام و صدور مجوز خزانه‌داری آمریکا مبنی بر فعالیت مشترک، این مبالغ می‌تواند به ایران پرداخت شود.

افزایش قیمت نفت ایران

قیمت نفت ایران در نیمه نخست فروردین سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل، بیش از ۱۲ دلار در هر بشکه افزایش یافت. به گزارش دبیرخانه اوپک به نقل از شانا، اگرچه قیمت نفت پس از توافق اوپک بر سر کاهش تولید (در دهم آذر) با نوساناتی مواجه شده است؛ اما درمجموع این رقم نسبت به مدت مشابه سال گذشته بیش از ۱۰ دلار افزایش نشان می‌دهد. بر اساس این گزارش، در نیمه اول ماه جاری شمسی نفت سبک ایران حدود ۱۱ دلار و نفت سنگین ایران بیش از ۱۴ دلار نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد داشته است.

قیمت گاز طبیعی

به گزارش اداره اطلاعات انرژی دولت آمریکا (EIA)، قیمت شاخص اسپات هنری‌هاب (Spot Henry Hub)، به‌عنوان شاخصی برای قیمت فروش لحظه‌ای گاز طبیعی در آمریکا، در هفته منتهی به هفتم آوریل، سه‌دلارو ۱۳ سنت به ازای هر میلیون بی‌تی‌یو یا واحد گرمایی انگلیسی (MMBtu) مبادله شد که نسبت به پایان هفته گذشته، تغییری نشان نمی‌دهد.

زهرا کریمی در گفت‌وگو با «شرق» بر لزوم ورود سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور تأکید کرد

اجماع برای ۴ هزار میلیارد دلار

سرمایه‌های ایرانیان مقیم خارج ۱۰ برابر تولید ناخالص داخلی برآورد می‌شود

عکس: رزوفه رستمی، شرق

شکوفه حبیب‌زاده: گره بی‌کاری در ایران به‌سادگی باز نمی‌شود؛ این را تقریبا همه مسئولان و کارشناسان هم می‌دانند. درحالی‌که اکنون سالانه ۷۰۰ هزار شغل در ایران ایجاد می‌شود، اما در همین حال هم، سالانه ۵۰۰ هزار افراد جویای کار روانه بازار می‌شوند و تقریبا هرآنچه حاصل اشتغال‌زایی در کشور است را خنثی می‌کنند. به گفته کارشناسان، علت آنکه شغلی بیش از سقف ۷۰۰ هزار شغل (چیزی در حدود آنچه در دولت اصلاحات در اوج اشتغال‌زایی ایجاد شده بود) در کشور فراهم نمی‌شود، توان اقتصاد ایران است. در شرایط کنونی اقتصاد ایران یارای ایجاد شغلی بیش از این را ندارد. راه‌حل ساده است؛ جذب سرمایه‌های خارجی. سرمایه‌هایی که به سهولت به کشور وارد نمی‌شوند. جاذبه فراوان است. اما در کنار آن، دافعه هم کم نیست.

فراهم‌نبودن بسترها، قوانین قدیمی و سفت‌وسخت، همگی دل سرمایه‌گذاران را خالی می‌کند. یکی از راه‌حل‌ها در چنین شرایطی ایجاد اطمینان برای ایرانیان مقیم خارج است. ایرانیانی که گرچه از ایران مهاجرت کرده‌اند اما جزء مهاجران غنی در جهان محسوب می‌شوند. ایرانیانی که به گفته زهرا کریمی، اقتصاددان و عضو هیئت علمی دانشگاه مازندران، سرمایه‌هایشان هم‌اکنون طبق برآوردها چیزی بین دو تا چهار هزار میلیارد دلار است. به گفته او: «برخی از ایرانی‌های مهاجر جزء ثروتمندترین افراد دنیا هستند... جالب است اگر ثروت مهاجران را با تولید ناخالص داخلی در ایران مقایسه کنید که ۴۵۰ میلیارد دلار است، می‌بینید ثروت آنها بین حدود چهار تا ۱۰ برابر تولید ناخالص داخلی ایران است». سرمایه‌هایی که در صورت جذب می‌تواند اقتصاد ایران را در مسیر توسعه قرار دهد. زهرا کریمی در گفت‌وگویی که با «شرق» داشت، تأکید می‌کند بسیاری از کشورها به مهاجران خودشان به‌عنوان منبعی برای توسعه نگاه می‌کنند. کریمی تأکید می‌کند رفع موانع برای ایرانیان مقیم خارج برای ورود به کشور که اکنون در دستور کار وزارت امور خارجه، مجلس و اتاق‌های بازرگانی قرار دارد، می‌تواند توسعه ایران را هرچه سریع‌تر به پیش ببرد و حتی به تقویت نظام کنونی کمک کند.

درحال‌حاضر درست است که ۷۰۰ هزار شغل ایجاد شده؛ اما مسئولان اعلام کرده‌اند هر سال ۵۰۰ هزار نفر به تعداد بی‌کاران اضافه می‌شود و در نتیجه باز هم با مشکل بی‌کاری مواجه خواهیم بود. در واقع با وضعیت غیرمولد اقتصاد کشور، اشتغال جدید امکان ایجاد ندارد. نظر شما در این رابطه چیست؟

اینکه در سال گذشته، حدفاصل تابستان ۹۴ نسبت به تابستان ۹۳، ۷۰۰ هزار شغل ایجاد شده، از یک نظر خوشحال‌کننده است؛ چون از حالتی که هیچ شغلی ایجاد نمی‌شده، خارج شده‌ایم؛ اما از یک نظر هم نگران‌کننده است؛ چون سال ۹۴ اقتصاد ما اصلا رشدی نداشته است. اکنون در بازار کار ایران وضعیتی خاص به وجود آمده است؛ به این معنی که این همه جوان فارغ‌التحصیل در سطوح مختلف تحصیلی و مهارتی، نمی‌توانند همین‌طور بی‌کار بمانند. بنابراین هر کدام به کاری مشغول می‌شوند؛ کارهایی که ممکن است بهره‌وری‌شان خیلی پایین باشد، کارهایی که ممکن است برای آن ماه‌ها حقوق نگیرند یا کارهایی انجام دهند که به تولید کشور اضافه نکند. مثلا خیلی از فارغ‌التحصیلان در شرکت‌های هرمی کار می‌کنند که کالاهای وارداتی قاچاق را در کشور توزیع می‌کنند. درنهایت نتیجه‌ای که از مجموع آمارهای اقتصادی ایران به دست می‌آید، نشانگر وضعیت کم‌وبیش نامطلوب بازار کار است. رشد سرمایه‌گذاری در ایران منفی است.

طبق اعلام بانک مرکزی از سه‌ماهه چهارم سال ۹۰، سرمایه‌گذاری رشدی منفی داشته و سال ۹۳ برای دوره‌ای کوتاه، وضعیت بهتر شده؛ اما سال ۹۴ و سه‌ماهه نخست سال ۹۵، همچنان بخش خصوصی گرایشی به سرمایه‌گذاری نداشته و دولت هم توان سرمایه‌گذاری ندارد. زمانی‌که سرمایه‌گذاری صورت نمی‌گیرد، شغل مولدی هم ایجاد نمی‌شود. درنهایت افراد تقلا می‌کنند زندگی کنند؛ به همین دلیل به هر کاری روی می‌آورند. رشد اقتصادی در سال ۹۵ بالا رفته ولی عامل این رشد، افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی نیست.

بخش‌های نفت، صنایع خودروسازی و فلزات اساسی در این رشد دخیل بودند که زمان نیاز است تا آثار مثبت آن در کل اقتصاد بروز کند؛ وگرنه بسیاری از صنایع ما هنوز رشدشان منفی است و هنوز خبرهای زیادی می‌رسد که بعضی از بنگاه‌های کوچک و متوسط، یا نیروهایشان را تعدیل می‌کنند یا تعطیل شده‌اند. بنابراین آنچه به نظر من برای ایجاد یک تحول مثبت و جدی در بازار کار نیاز داریم، افزایش سرمایه‌گذاری و تغییر فضای کسب‌وکار است. صاحبان سرمایه در داخل و شرکت‌های خارجی که علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری در ایران هستند، همه در این انتظار هستند که آیا فضا برای سرمایه‌گذاری مساعد می‌شود یا نه؟ فضای نامطمئن و پرخطر باعث شده صاحبان سرمایه، جسارتی برای به‌کارانداختن پول‌هایشان نداشته باشند.

گفته می‌شود بیش از هزار میلیارد تومان نقدینگی راکد در بانک‌ها تلنبار شده که گرایشی به سرمایه‌گذاری ندارند. به‌همین‌دلیل مشاغلی که ایجاد می‌شود، ناامن، موقت و با بهره‌وری پایین است. نیاز داریم سرمایه‌گذاری تکان بخورد.

درحال‌حاضر تلاش برای جذب سرمایه‌های خارجی در دستور کار دولت قرار دارد. علاوه بر آن، ایرانی‌های مقیم خارج هم هستند که سرمایه‌های بالایی دارند و می‌توانند این سرمایه‌ها را به داخل کشور منتقل کنند. برای جذب سرمایه‌های ایرانیان مقیم خارج چه راه‌حلی وجود دارد؟

هیئت‌های زیادی به ایران می‌آیند و تفاهم‌نامه‌هایی هم امضا می‌شود. آنها اطلاع دارند بازار ایران، بازار مناسبی برای سرمایه‌گذاری است؛ اما در حال انتظار هستند؛ می‌خواهند بدانند شرایط ایران در ارتباط با ترامپ و انتخابات ریاست‌جمهوری ایران چه خواهد شد.

اقتصاد ایران مدتی طولانی است که در وضعیت صبر و انتظار باقی مانده است؛ اما بحث سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خیلی مهم است که قطعا همه مسئولان بر آن تاکید دارند. سرمایه‌گذاری خارجی، ارز و تکنولوژی وارد کشور می‌کند و می‌تواند بازارهای وسیع صادراتی را برای کالاهای تولیدشده در ایران فراهم آورد. صنایع ما در بسیاری از موارد تکنولوژی کهنه‌ای دارند. نساجی ما با ترکیه به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند رقابت کند. صنایع مرتبط با تولید مصالح ساختمانی همه تعطیل شده‌اند یا به‌سختی کار می‌کنند. بخش بزرگی از این صنایع می‌توانند برای تکنولوژی و سرمایه خارجی جاذبه ایجاد کنند.

با ورود تکنولوژی مدرن، صنایعی شکل می‌گیرند که قدرت حضور در بازارهای بین‌المللی را خواهند داشت. اما درباره نقش سرمایه‌گذاری ایرانی‌های مقیم خارج، دراین‌زمینه در حال انجام کاری تحقیقاتی با مرکز پژوهش‌های مجلس هستم. در این مطالعه نشان داده‌ام مهاجران نقش تعیین‌کننده‌ای در جذب و افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارند. در نظر بگیرید پنج تا شش میلیون ایرانی در کشورهای اروپایی، آمریکا و دیگر کشورهای پیشرفته در عرصه‌های مختلف تکنولوژی روز دنیا کار می‌کنند، تجربه دارند و خیلی‌هایشان کارآفرین هستند.

ادامه در صفحه ۱۵

اقتصاد سبز

تولید بخش کشاورزی و اشتغال از شعار تا واقعیت

فاطمه پاسبان
کارشناس کشاورزی

سال ۱۳۹۶ با رویکرد توجه به افزایش تولید و ایجاد فرصت‌های شغلی در بخش‌های مختلف اقتصادی آغاز شد. رکود حاکم بر اقتصاد کشور که به دنبال خود کاهش فرصت‌های شغلی را برای جویندگان کار فراهم کرده است، نیازمند استراتژی و برنامه مشخص برای خروج از وضعیت موجود است. آنچه مسلم است، هر فعالیت اقتصادی الزامات و پیش‌نیازهای خود را برای توسعه تولید و اشتغال دارد و در وهله اول قبل از هر اقدام و عملی شناخت واقعی علل ایجادکننده شرایط موجود و تعیین سهم آنان ضروری است تا با شناخت آن بتوان استراتژی و برنامه مشخص با اهداف معین را تدوین و دنبال کرد. در بخش کشاورزی علل و عوامل گوناگونی مانع توسعه تولید و اشتغال در این بخش می‌شود. مهم‌ترین مشکل نبود اندیشه جدید و بومی است که توسعه روستایی و کشاورزی را با هم عجین کرده و در راستای توسعه پایدار کشور باشد. رویکرد جدیدی لازم است که در آن با تغییر ساختاری مفهومی، اندیشه‌ای و نهادی درباره این دو مقوله، الگوی بومی توسعه پایدار کشاورزی و روستایی را ترسیم و عملیاتی کرد. رویکردهای تک‌بعدی به روستا و بخش کشاورزی نتایج آن درحال‌حاضر نشان از شکست این نوع اندیشه فکری دارد. آماده‌سازی زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی در روستا بدون توجه به بهره‌گیری و استفاده بهینه آنها برای توسعه فرصت‌های شغلی، درآمدی، سرمایه‌ای در روستا و توسعه فعالیت‌های مختلف اقتصادی ازجمله کشاورزی موجب اتلاف منابع خواهد شد. از سوی دیگر توجه به توسعه کشاورزی با نگرش تأمین امنیت غذایی و افزایش کمّی و کیفی تولید بدون توجه به بهره‌برداری آن و تأمین امنیت درآمدی و رفاهی آنان که اکثرا روستایی هستند، با شکست مواجه می‌شود که درحال‌حاضر شکست این دو رویکرد جزیره‌ای را می‌توان مشاهده کرد.

ادامه در صفحه ۱۵

عبده تبریزی:

دولت روحانی پولی نداشته که خرج اقتصاد کند

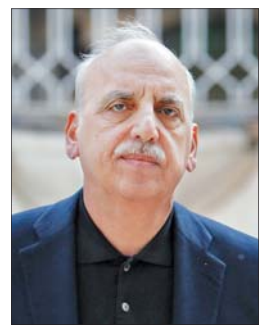

تسنیم: اقتصاددان حامی دولت روحانی با اذعان به اینکه سیاست اقتصادی نئوکلاسیک‌ها در این دولت اجرا شد، از حس‌نشدن رشد اقتصادی از سوی مردم خبر داد و گفت: دولت روحانی پولی نداشته که خرج اقتصاد کند و رشد ۹۵ قطعا تکرارشدنی نیست. حسین عبده‌تبریزی با بیان اینکه نرخ رشد در سه فصل پیاپی سال ۹۵ به‌ترتیب ۷.۵ درصد، ۱۱ درصد و ۱۵ درصد بود که می‌توان گفت نرخ رشد ۱۰درصدی را داشتیم، افزود: بخش درخور توجهی از این رشد اقتصادی مرتبط با افزایش درآمدهای نفتی بود که قطعا تکرارشدنی نیست؛ اما درعین‌حال این رشد در کنار تورم زیر ۱۰درصدی و ایجاد اشتغال، حادث شده است. با این وجود، نمی‌توان گفت رکود داریم؛ هرچند ممکن است مردم این رشد را احساس نکنند.

این اقتصاددان و استاد دانشگاه گفت: هنوز رشد حادث‌شده از ناحیه نفت به اقتصاد تزریق نشده است و اینکه مردم رشد را در زندگی خود احساس نمی‌کنند، ناشی از این امر است؛ اما به‌هرحال، نرخ تورم کنترل شده است. عبده‌تبریزی افزود: دولت یازدهم در حالی دولت را تحویل گرفت که نرخ رشد منفی بود. به‌تدریج این نرخ منفی ابتدا به صفر نزدیک شد و سپس به سمت مثبت‌شدن پیش رفت و در مجموع در این سال‌ها روند روبه‌رشد بوده است. این درحالی است که دولت قبل، هیچ کاری برای ایجاد اشتغال نکرده و حجم زیادی از بی‌کاران، از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی گرفته تا دیگر اقشار، به این دولت به ارث رسیده؛ اما آنچه از نرخ بی‌کاری خطرناک‌تر است، نرخ پایین مشارکت است. این استاد دانشگاه افزود: همه کشورها همواره به گونه‌ای با نرخ تورم بازی می‌کنند که به نرخ رشد آسیب وارد نکند و امروز هنوز نرخ تورم در کشور بالا است و در این شرایط نباید یک حباب جدید به اقتصاد اضافه کرد. حباب‌ها هیچ‌گاه رشد ایجاد نمی‌کنند. وی گفت: سیاست دولت در سال‌های اخیر برای کنترل نرخ تورم، قطعا سیاست درستی بوده است. قطعا کسانی که برایشان حجم پول در اقتصاد مهم است، به خوبی متوجه می‌شوند که دولت در این سال‌ها به‌هیچ‌وجه سیاست انقباضی اتخاذ نکرد و اگر در اقتصاد خرج نکرده، اصولا پولی برای این کار نداشته است.

عبده‌تبریزی اظهار کرد: بخشی از دستاورد دولت برای کنترل تورم، حاصل سیاست خاصی نیست؛ چراکه اصولا در پی کاهش قدرت خرید مردم، تقاضای کل کاهش یافته است؛ به‌طوری‌که در سال ۹۴ نسبت به سال ۸۶، حدود ۱۵ درصد در شهرها و ۳۵ درصد در روستاها از درآمد مردم به دلیل سیاست‌های دولت گذشته آسیب دیده است و این در حالی است که در این سال‌ها، دولت درآمد نفتی بسیار خوبی داشته است. این روند از سال ۸۶ در اقتصاد نمودار شد و میزان پس‌انداز مردم عمدتا مربوط به پیش از سال ۸۵ است. وی ادامه داد: به‌طورکلی دولت کنونی وقتی با کاهش قیمت نفت مواجه شد، نتوانست روند منفی در اقتصاد را به گذشته بازگرداند؛ این امر موجب شده تا امروز میزان حقیقی درآمد دولت حتی از سال ۹۰ نیز کمتر باشد؛ به‌طوری‌که در بودجه سال ۹۶، دولت حداکثر ۵ تا ۱۰هزار میلیارد تومان بیشتر برای هزینه‌کرد در طرح های عمرانی در اختیار ندارد. این اقتصاددان افزود: بخشی از قدرت خرید مردم به دلیل ناتوانی در ایجاد اشتغال در دوره هشت‌ساله دولت گذشته از بین رفت. آمارها حاکی از ایجاد حداکثر ۷۰ تا ۸۰ هزار فرصت شغلی در این سال‌ها است و دولت حجم عظیمی از نیروی بی‌کار را برای دولت بعد به ارث گذاشت. در کنار این وضعیت، دولت فعلی حجم عظیمی از بدهی را به ارث برده است. این درحالی است که اگر نرخ رشد ۵.۳درصدی دولت اصلاحات ادامه می‌یافت، امروز درآمد سرانه ایرانیان ۶۰ درصد بالاتر از رقم فعلی بود. این دولت تلاش کرده تا در این جهت حرکت کند؛ اما ابزارهای لازم را که قیمت نفت یکی از مهم‌ترین آنهاست، در اختیار نداشته است.

این استاد دانشگاه افزود: برجام به افزایش دوبرابری درآمد نفت منجر شده است و این دستاورد مهم دولت یازدهم است. وی گفت: در همین شرایط با توافق دولت و مجلس، سهم صندوق توسعه ملی از درآمدهای نفتی از ۲۰ درصد به ۳۰ درصد افزایش یافته است و این به مفهوم حرکت به سمت اقتصاد مالیات‌محور است. هرچند این تصمیم فشار فوق‌العاده‌ای به منابع دولت وارد و امکاناتش را محدودتر کرد.

عبده‌تبریزی ادامه داد: از سوی دیگر برای ارزیابی دولت باید شرایط صندوق‌های بازنشستگی و تعهدات متعددی مانند مسکن مهر به‌جامانده از دولت قبلی را هم مدنظر داشته باشیم.

وی افزود: وجود فساد گسترده امکان توسعه را با محدودیت جدی مواجه می‌کند؛ اما همه ابزارهای کنترل فساد در اختیار دولت نیست، بلکه مرجع اصلی کنترل فساد قوه قضائیه است.